

Tisdagen den 21 november

Kl. 15.00

§ 1 Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

§ 2 Meddelande om tids- och ärendeplaner för tiden fram till juluppehållet

TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter har utdelats preliminära tids- och ärendeplaner för tiden fram till juluppehållet. Såsom tidigare meddelats blir det i år ofrånkomligt att fortsätta riksdagsarbetet i julveckan.

*Meddelande om
tids- och ärende-
planer för tiden
fram till juluppe-
hållet*

*Om utredningen
angående ställfö-
reträdare för döds-
bo*

§ 3 Om utredningen angående ställföreträdare för dödsbo

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Gunnar Olssons* (s) den 8 november anmälda fråga, 1978/79:112, och anförde:

Herr talman! Gunnar Olsson har frågat mig om jag är beredd att påskynda utredningen om ställföreträdare för dödsbon i vissa fall. Frågan är föranledd av att det ibland har visat sig svårt att få till stånd önskvärda skogsvårdsförrättningar när dessa berör fastigheter som ägs av dödsbon. Problemet har aktualiserats bl. a. vid bekämpningen av insektsangrepp på skogarna i norra Värmland.

Enligt vad jag har inhämtat beräknar utredningen, som började sitt arbete under våren 1977, att kunna lägga fram ett betänkande om ställföreträdare för dödsbon senast i maj nästa år. Jag anser mig ha anledning att räkna med att utredningen arbetar så snabbt som möjligt. Någon särskild åtgärd från min sida för att arbetet skall påskyndas behövs därför inte.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Först ett tack till justitieministern för svaret på denna fråga. Jag vill också tacka statsrådet för att utredningen kom så snabbt – den tillsattes i januari 1977. Motivet till att jag nu ställde en fråga var att det i direktiven inte angavs någon tidsplan trots att riksdagen begärde att frågan omgående skulle utredas.

Frågan om ställföreträdare för dödsbo har jag alltsedan jag kom till riksdagen för åtta år sedan aktualiserat på grund av att jag i min tidigare yrkesverksamhet blev uppmärksam på det mycket besvärande strukturproblem som finns i skogsbruket till följd av ägosplittningen, som är ett påtagligt hinder för ett fullgott ekonomiskt utnyttjande av våra skogstillgångar.

De problem som sammanhänger med dödsbon utan ställföreträdare har nu

Tisdagen den
21 november 1978

*Om utredningen
angående ställfö-
reträdare för döds-
bo*

verkligen kommit i blickpunkten i och med den katastrof som har drabbat delar av Värmland till följd av barkborreangreppen på granskog. När exempelvis skogsvårdsstyrelsens personal i dessa dagar skall ha kontakt med mellan 4 000 och 5 000 skogsägare i Värmland, för att få en samlad bild av den naturkatastrof som har drabbat länet, har man fått erfara hur praktiska problem lätt uppstår i de fall där fastigheterna ligger kvar i dödsbos ägo eller har skiftats mellan delägarna så att dessa får en andel i fastigheten.

I samband med att jordbruksminister Enlund besökte Värmland den 7 november uttalade han att sterbhusen borde avvecklas. Han ville med andra ord förkorta livslängden för dödsbona. Jag ställer gärna upp på den tanken, men i väntan på en så pass radikal förändring skulle skyldigheten för dödsbo att utse ställföreträdare ändå vara ett steg på vägen mot en klar förbättring. Men detta brådskar, och jag är därför glad att statsrådet har konstaterat att utredningen arbetar så snabbt som det över huvud taget är möjligt.

Jag vill bara kort ställa en följdfråga, samtidigt som jag än en gång tackar för svaret: När anser statsrådet att det är möjligt att presentera en proposition baserad på vad utredningen eventuellt kan komma fram till?

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Som Gunnar Olsson berörde är det aktuellt att pröva frågan om att avveckla dödsbons innehav av jordbruks- och skogsmark. Riksdagen har nyligen begärt en utredning om detta. Att en sådan utredning skall komma till stånd har också förutsatts i lagrådsremissen angående ny jordförvärvslagstiftning. Vi håller just på med att utarbeta direktiv för utredningen inom justitiedepartementet. Vem som skall göra utredningen är inte bestämt.

En möjlighet är att lägga uppgiften på utredningen om ställföreträdare för dödsbon, som då bör få parlamentarisk sammansättning. Frågan om att förmå dödsbon att skifta eller sälja fastigheten har nämligen ett klart samband med ställföreträdarfrågan. Men även om utredningens uppdrag eventuellt utvidgas, kan den ändå komma att lägga fram ett delbetänkande i fråga om ställföreträdare. När denna kan resultera i en lagstiftning kan jag inte lämna något definitivt besked om, men jag förutsätter att det kommer att ske så fort som möjligt.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag noterade att justitieministern i direktiven till utredningen påtalade att avsaknaden av mer generella regler om ställföreträdare för dödsbon kan ge upphov till faktiska problem, så på den punkten är vi tydligen helt ense.

Sedan vill jag säga att det sista som justitieministern sade var värdefullt, därför att i Sverige ägs ungefär 13 % av jord- och skogsföretagen av tre eller flera delägare eller av dödsbon. Enligt 1976 års lantbruksräkning innehades ungefär 910 000 hektar skogsmark av dödsbon, och sådana splittrade ägandeförhållanden bidrar ju givetvis till att försvåra ett rationellt skogsbruk.

Jag är glad åt att justitieministern delar min uppfattning att man så snart som möjligt bör förkorta livslängden för samtliga dödsbon.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

*Om lokalisering
av länsdomstolar*

§ 4 Om lokalisering av länsdomstolar

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels Gösta Anderssons (c) den 13 november anmälda fråga, 1978/79:124, dels Lars Schöotts (m) den 17 november anmälda fråga, 1978/79:149, och anförde:

Herr talman! Gösta Andersson har frågat mig huruvida en framställning av länsstyrelsen i Kalmar län i fråga om förläggningen av den blivande länsrätten i länet kommer att få avgörande betydelse vid regeringens slutliga ställningstagande i frågan. Lars Schöott har frågat mig om jag är beredd att meddela att länsrätten i Kalmar län kommer att placeras i Kalmar. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Genomförandefrågorna med anledning av principbeslutet vid förra riksmötet om de blivande länsrätterna bereds f. n. inom regeringen. Jag avser att ta upp detta frågekomplex i nästa års budgetproposition. Det är inte möjligt för mig att nu lämna något besked om regeringens kommande ställningstagande i delfrågan om länsrätternas lokalisering.

GÖSTA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret på min fråga. Jag har med denna fråga velat göra justitieministern uppmärksam på att Nybro kommun har en mycket liten andel av den offentliga sysselsättningen. I Nybro är det endast 7 % av invånarna som har chans till jobb inom den offentliga sektorn. I Solna kommun t. ex. arbetar inte mindre än 38 % inom denna relativt trygga och säkra sektor av sysselsättningsområdet. Inom Nybro kommun, där de flesta har sin sysselsättning inom industrin, tvingas människorna att ständigt leva med stor osäkerhet om framtiden.

Jag vill alltså fästa justitieministerns uppmärksamhet på att få kommuner i landet har en så låg andel av sysselsättningen inom det statliga området som just Nybro. Det är lätt att inse att denna ensidiga arbetsmarknad leder till problem för många människor. Det leder till att människorna i Nybro har små valmöjligheter på arbetsmarknaden.

Vid åtskilliga tillfällen har riksdag och regering understrukt betydelsen av att arbetsmarknaden blir mera allsidig i de sämst ställda områdena i landet. Nu gäller det för regeringen att leva upp till den målsättning om bättre regional balans som riksdagen fastlagt. Lokaliseringstillfällen av offentlig sysselsättning kommer inte alltför ofta, och det gäller sannerligen att ta vara på de tillfällen som ges.

Jag hoppas slutligen att statsrådet erkänner att den extremt låga offentliga sysselsättningen i Nybro är ett allvarligt problem och att det inte är

regeringens avsikt att ensidigt koncentrera statliga jobb till en enda ort i länet.

LARS SCHÖTT (m):

Herr talman! Även jag ber att till justitieministern få framföra ett tack för svaret på frågan.

Som ledamot av konstitutionsutskottet har jag deltagit i behandlingen av propositionen med förslag om fristående länsdomstolar, utbrutna från länsstyrelsen. Till grund för propositionen låg länsdomstolskommitténs förslag, delbetänkandet *Länsdomstolarna*.

Förslaget innebar att de nuvarande länsrätterna, länsskatterätterna och fastighetstaxeringsrätterna skulle brytas ut från länsstyrelserna och läggas samman till nya fristående länsdomstolar, en i varje län. I utredningen sägs klart ut: "Utgångspunkten bör vara att länsrätten skall ha kansli i residensstaden."

Även kommunministern anger i propositionen att utgångspunkten bör vara att länsrätten skall förläggas till residensstaden. Samtidigt framhåller han att det ankommer på regeringen att besluta om förläggningsorten. Konstitutionsutskottet anslöt sig till propositionens förslag. Med anledning av motioner från tre län – dock ej Kalmar län – förutsatte utskottet att regeringen vid sin prövning undersöker om regionalpolitiska eller sysselsättningspolitiska skäl *i särskilda fall* kan motivera att länsrätten förläggs till annan ort än residensstaden. Riksdagen fattade sitt beslut den 17 maj och biföll då konstitutionsutskottets förslag. I debatten tillät jag mig understryka att det här inte annat än i undantagsfall kunde bli fråga om någon annan placering än i residensstaden.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att sju reservanter i länsstyrelsen i Kalmar län understrukt att inrättandet av länsdomstol inte innebär att någon ny verksamhet tillskapas. I stället är det fråga om en utbrytning av funktioner från den nuvarande länsstyrelsen, vilket förutsätter att en betydande del av personalen inom den nya länsdomstolen kommer från länsstyrelsen.

Jag vill också understryka att kravet på rättssäkerhet inte får eftersättas. Det innebär bl. a. att säkerhet och snabbhet vid handläggningen måste garanteras. Akterna i skattemålen vandrar under handläggningstiden ett stort antal gånger mellan länsstyrelsens skatteavdelning och länsdomstolen. Om denna förläggs till en annan ort än residensstaden, försvåras och fördyras arbetet avsevärt och handläggningen fördröjs.

Även servicen för allmänheten skulle komma att bli lidande på en utflyttning från residensstaden. Folk kommer ofta dit och vet inte riktigt var ärendet ligger, och då är det bra om länsdomstolen och skatteavdelningen är lokaliserade på samma ort. För allmänheten är därför Kalmar att föredra som kansliort.

Även i fråga om andra ärenden, t. ex. sådana som gäller körkort och sociala mål, är det av värde att länsrätten och länsstyrelsen ligger på samma ort.

Med tanke på sysselsättningen vill jag erinra om att Kalmar har förlorat sin flygflottilj, varvid 450 statliga arbetstillfällen försvann. Även detta faktum

talat för att länsrätten förläggs till Kalmar. Jag vädjar till justitieministern att beakta detta.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

*Om åtgärder för
att trygga de fria
teatergruppernas
verksamhet*

§ 5 Om åtgärder för att trygga de fria teatergruppernas verksamhet

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara Jörn Svenssons (vpk) den 7 november anmälda fråga, 1978/79:94, och anförde:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att trygga de fria gruppernas existens och utvecklingsmöjligheter och om jag avser att omedelbart medge ytterligare bidrag till Skånska teatern.

Anslaget till fria teater-, dans- och musikgrupper uppgår under innevarande budgetår till 10,4 milj. kr. Statens kulturråd är den myndighet som fördelar bidragen på de olika grupperna. För innevarande budgetår har kulturrådet fördelat 5 770 000 kr. till yrkesverksamma teatergrupper.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80 har statens kulturråd prioriterat en ökning till de fria grupperna. Jag återkommer till denna fråga i regeringens budgetförslag för 1979/80. När det gäller frågan om omedelbara åtgärder för Skånska teatern vill jag nämna att teatern kommer att få de 175 000 kr. som man har begärt för att fullfölja verksamheten under våren 1979.

Frågan om ytterligare stöd till andra fria grupper under innevarande budgetår bereds f. n.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka för svaret på min fråga. Sverige har ju sin mera etablerade kultur med dess klassiska teman, dess givna publik, dess institutioner och erkännanden. Sverige har också en nydanande kultur, den som djärvt går fram på okänd mark och den som inte minst tar fram det glömda i samhället, i historien och i människornas liv. De fria teatergrupperna hör till denna nydanande kultur, och till stor del har det också ankommit på dem att bära fram och gestalta de arbetande människornas glömda liv och historia.

Skånska teatern är ovärderlig för denna strömning i kulturen. Den har gjort oförglömliga insatser för att hålla rötterna till den skånska arbetarkulturen levande. Jag vet inte om utbildningsministern haft tillfälle att se Maria från Borstahusen – om inte, har han gjort en förlust. En aldrig så bristfällig scen och en aldrig så snorkig attityd från de lokala kulturetablissemangen har inte kunnat hindra fiskardottern Maria och hennes medmänniskor att gripa åskådaren för bröstet och påminna om det förbisedda i den svenska folkkulturen.

Skånska teatern har ju haft stöd från sin hemkommun i sin verksamhet,

*Om överförande
av fritids- och
ungdomsledarut-
bildningen till folk-
högskolan*

men det är begripligt om det av varvskrisen så hårt drabbade Landskrona har begränsade resurser framöver att ställa till förfogande. Staten måste här träda in i ökad utsträckning. Det är bra att statsrådet nu har givit löfte om de 175 000 kronorna, men jag vill understryka – utan att jag känner något direkt behov av att gå in i polemik – att detta bara är en sorts frist under galgen. Nu är det emellertid så att vad som skall hända under andra halvåret 1979 ju i viss mån också avgörs av utfallet av det riksdagsval som då skall ske, och det är kanske väl mycket begärt att pressa den sittande kulturministern på vad som skall göras då.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jo, jag har sett såväl Maria från Borstahuset som någon annan föreställning som Skånska teatern har givit, och det var utmärkta föreställningar. Ansvar för budgeten för andra halvåret 1979 kommer regeringen självfallet att ta när den lägger fram budgetpropositionen i januari månad, men vad det här gäller är ett tilläggsbidrag för innevarande budgetår. Som jag framhåller i mitt svar finns också en framställning från kulturrådet som gäller andra fria grupper, och den skall vi be att få återkomma till i annat sammanhang till riksdagen.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Efter detta vill jag bara be utbildningsministern att beakta de speciella behov som har uppstått för Skånska teatern genom de förhållanden som råder i Landskrona kommun. Jag hoppas att den anda som har präglat avgörandet om de 175 000 kronorna också skall vara gällande för andra halvåret 1979.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om överförande av fritids- och ungdomsledarutbildningen till folkhögskolan

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Marianne Stålbergs* (s) den 7 november anmälda fråga, 1978/79:100, och anförde:

Herr talman! Marianne Stålberg har frågat mig när jag avser att lägga kompletterande förslag i anslutning till riksdagens beslut (prop. 1977/78:100 bil. 12, UbU 1977/78:15) om överförande av fritids- och ungdomsledarutbildningen till folkhögskolan fr. o. m. den 1 juli 1979.

Jag kommer inom kort att ge skolöverstyrelsen i uppdrag att ta initiativ till de förberedande överläggningar som erfordras mellan berörda huvudmän. I övrigt avser jag att återkomma till frågan om statsbidrag och bestämmelser för den aktuella fritidsledarutbildningen i kommande budgetproposition.

MARIANNE STÅLBERG (s):

Herr talman! Först ber jag att få tacka statsrådet Wikström för svaret, även om detta endast innebär att jag får vänta tills budgetpropositionen kommer för att få det besked som jag och många med mig efterlyser.

Jag tror att jag gör mig till tolk för många av dem som ansvarar för fritids- och ungdomsledarutbildningarna när jag påstår att förutsättningarna att planera för dessa inte är särskilt klara. Jag har dock förståelse för att regeringen kommer att behandla problemet i budgetpropositionen, vilket är naturligt. Men ett riksdagsbeslut grundat på budgetpropositionen kommer ju inte förrän sent i vår.

Hade det därför inte varit lika naturligt att man på ett tidigare stadium tagit kontakt med nuvarande och blivande huvudmän för utbildningarna och klargjort hur planeringen bör inriktas – särskilt som det finns två riksdagsbeslut, ett 1977 och ett 1978? Det senare avviker från principbeslutet om högskolan från 1977. Som det nu är har man ute på fältet endast de allmänna uttalandena från 1978 att följa, och de ger tyvärr inte den grund för den praktiska uppföljningen som jag tror är nödvändig.

Jag utgår ifrån att regeringen i sin uppföljning av riksdagens beslut också kommer att göra det möjligt för rörelseägda folkhögskolor att anordna sådana utbildningar. Den förutsättningen tycker jag inte tidigare har klargjorts. Det vore bra om statsrådet Wikström här kunde ange att så kommer att bli fallet.

Herr talman! Min avsikt med frågan var att försöka få klarhet i vilka förutsättningarna är för överförandet av ungdoms- och fritidsledarutbildningen till folkhögskolan. Tyvärr har svaret från utbildningsministern inte givit mig och troligen inte heller kommunala och andra utbildningsanordnare ute i landet någon ytterligare klarhet i frågan, vilket jag beklagar.

I och för sig är det vällovligt att statsrådet tänker ge SÖ i uppdrag att ta initiativ till de förberedande överläggningar som erfordras mellan berörda huvudmän, men jag tycker, som jag sade förut, att det är väl sent att komma med det nu, när budgetarbetet i landsting och primärkommuner är i det närmaste avslutat.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Denna fråga är nog mera komplicerad än man kan tro vid en första titt på den. Det är ju inte bara två parter som är berörda, de har också mycket olika villkor inom högskolesystemet och i folkhögskolan.

I och för sig kunde man ha gett skolöverstyrelsen ett uppdrag betydligt tidigare, men vi måste veta vad vi vill från statens sida, innan de förhandlingarna inleds. De här förutsättningarna skall vi försöka redovisa i budgetpropositionen.

Marianne Stålberg frågade om också rörelseägda folkhögskolor skall kunna anordna sådan här utbildning. Ja, självfallet. Vi har såvitt jag vet från regering och riksdag aldrig gjort någon skillnad mellan rörelseägda och landstingsägda folkhögskolor när det gäller inriktning av verksamheten.

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

*Om överförande
av fritids- och
ungdomsledarut-
bildningen till folk-
högskolan*

Tisdagen den
21 november 1978

*Om åtgärder för
att förbättra de
studerandes eko-
nomiska situation*

MARIANNE STÅLBERG (s):

Herr talman! Om inte regeringen vet hur man tänker göra i de här frågorna, måste det vara väldigt svårt för landsting och kommuner att veta det, eftersom de nu håller på med budgetarbetet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om åtgärder för att förbättra de studerandes ekonomiska situation

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Inga Lantz* (vpk) den 9 november anmällda fråga, 1978/79:119, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att förbättra de studerandes ekonomiska situation.

Som jag anført i tilläggsdirektiv till studiestödsutredningen bör en förbättring av stödet till 18–19-åringar i gymnasial utbildning kunna genomföras fr. o. m. budgetåret 1979/80. Frågan bereds f. n. inom utbildningsdepartementet och jag avser att i början av 1979 föreslå regeringen att i särskild proposition lägga fram förslag till riksdagen om en reformering av stödet till 18–19-åringar i gymnasial utbildning.

Jag är, i avvaktan på förslag från studiestödsutredningen, nu inte beredd att föreslå några större förändringar av stöden till studerande med studiehjälp eller studiemedel. Jag återkommer i övrigt till frågan om det studiesociala stödet i kommande budgetproposition.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det här var ett mycket dåligt svar – men jag skall väl tacka för det i alla fall.

Många studerande lever nu i en ohållbar ekonomisk situation, och än svårare kommer de att få det, om jag tolkar regeringens och Jan-Erik Wikströms svar rätt.

Den sociala snedrekryteringen kommer att få fortsätta med den här regeringens goda minne precis som med den förra regeringens och med den förrförra regeringens goda minne. Är det inte på tiden att regering och riksdag tar sitt ansvar för de utbildningsreformer som har beslutats när det gäller högskolan, när det gäller vuxenutbildningen och när det gäller all annan undervisning och verkligen åstadkommer en utbildning som är lika för alla även i praktiken och inte bara i teorin?

I de nya direktiven till studiestödskommittén, vilka är djupt oroande och som många har reagerat mot, säger Jan-Erik Wikström att några höjningar inte kommer att ske med tanke på det statsfinansiella läget. Regeringen är således beredd att fortsätta med att slå ut ungdomar som tillhör arbetarklassen – för det är ju dem det är fråga om; det är de som slås ut av det nuvarande studiesociala systemet – och hindra dem från att delta i den högre

utbildningen.

När det nuvarande studiestödssystemet infördes låg bidragsdelen på 25 % av stödet. Nu är den nere på 12 %. Och hur blir det med äktamakeprövningen, som man vitt och brett har lovat skall avskaffas? Den har dessutom – ifall jag inte missminner mig helt – både regering och riksdag fattat beslut om. Visserligen har man förklarat att skälen för en avveckling kvarstår med oförminskad styrka – jag hoppas att jag citerar riktigt här – men bara detta faktum tar ju inte bort någon äktamakeprövning.

Totalbeloppet inom studiemedlen har inte ens följt inflationen. Om regeringen vore intresserad av att, som det heter i tilläggsdirektiven, ”bryta sambandet mellan valet av utbildning och elevernas sociala och ekonomiska bakgrund”, skulle den i dessa tilläggsdirektiv ha krävt helt andra saker, bl. a. ett höjt totalbelopp och en höjd bidragsdel, så att de studerande kom upp till åtminstone den ursprungliga delen på 25 %, samt ett höjt och återbetalningsfritt barntillägg. Dessutom borde regeringen självfallet infria sitt löfte om att slopa äktamakeprövningen.

Nu förväntas det att de studerande skall kunna klara sig på 17 500 kr. per läsår – det är väl ungefär vad Jan-Erik Wikström tjänar per månad, om jag inte tar alldeles fel. Sedan kan den som är studerande få ut ytterligare 3 000 kr. per barn och år för barn under tio år, men det beloppet är återbetalningspliktigt.

Det nuvarande studiestödssystemet hindrar många från att över huvud taget studera. Vi vet genom otaliga utredningar – och vi hade en debatt om det i förra veckan också – vilka det är som hindras från studier: det är barn ur arbetarklassen. Många studerande tvingas att extraarbeta under kvällar och helger för att få ekonomin att gå ihop. För många studerande är situationen helt ohållbar, vilket inte heller kan vara främmande för utbildningsministern. Samtidigt som man hela tiden får en allt sämre levnadsstandard ställs det allt hårdare krav på studieprestationer.

Svaret som jag har fått vittnar om att ingen ljusning för de studerande är att vänta när det gäller den studiesociala sidan.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag har inte mycket att invända mot Inga Lantz önskelista. Problemet är bara att resurserna är begränsade. Därför har vi nu valt att prioritera 18–19-åringarna i gymnasieskolan, eftersom vi tyckt att den gruppen haft det allra svårast.

Också på några andra punkter kan det bli justeringar i budgetpropositionen, men det är ingen mening med att jag låtsas att vi skall kunna genomföra saker som jag bedömer att vi i dag inte har resurser till. Det är därför som svaret har fått den utformning som det har. Det är inget fel på önskelistan, men resurserna räcker inte till för att tillgodose hela listan.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Ja, det handlar om resurser – det handlar nästan samtliga frågor om som behandlas i den här kammaren.

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

*Om åtgärder för
att förbättra de
studerandes eko-
nomiska situation*

Jag är också trött på att alltid få höra att jag har rätt i vad jag säger – det kan visserligen i och för sig vara roligt att få höra det, men jag vill i så fall se ett resultat.

Så säger man att man inte har råd att bryta snedrekryteringen till utbildningen; detta är ju vad de nya kommittédirektiven innebär. Men samtidigt talas vitt och brett om att vi skall ha en utbildning som är lika för alla. Men regeringen har råd att slösa hur som helst egentligen med gåvor, subventioner och förmånliga lån till företagen. Vet Jan-Erik Wikström att för 1977 spenderades på det viset inte mindre än 44 miljarder kronor? Ta litet av de pengarna och använd dem till att förbättra det studiesociala systemet, så att alla har möjlighet att studera i praktiken och inte bara i teorin!

I kommittédirektiven sägs också att man inte skall behöva skuldsätta sig i någon nämnvärd omfattning för att skaffa sig en gymnasial utbildning. Nu vet jag ju inte vilka förbättringar som kommer för de studerande, men det vill till kraftiga förbättringar om de skall kunna klara sig något så när. För några dagar sedan läste jag ett klipp som visar att en 18–19-åring har 6 kr. per dag att leva på om han eller hon har flyttat hemifrån och vill studera på gymnasiet. Klippet refererade till en flicka, Karin 18 år, som hade försökt börja studera. Hon fick 188 kr. i månaden i studiebidrag. Nu har bidraget, med regeringens proposition 1978/79:50, höjts till 206 kr. Men det är ynka litet. Hon hade fasta utgifter på 505 kr. i månaden, och då hade man räknat ifrån kläder och nöjen. Hon var förstas tvungen att sluta skolan redan efter två veckor.

Det behövs åtgärder för 18- och 19-åringarna precis lika väl som det behövs åtgärder för samtliga studerande som kommer från socio-ekonomiskt svaga grupper. Man kan inte hålla fram en grupp och slå ut en annan. Det enda riktiga, och det vet Jan-Erik Wikström mycket väl, är att införa studielön generellt från 16 års ålder.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Reformmetodiken bygger på att man får försöka bestämma sig för på vilka områden man skall ta första och andra steget osv. Regeringen har alltså bestämt sig för att i första hand satsa på 18 och 19-åringarna. Och det blir en ganska kraftig satsning – det tror jag att jag kan lova Inga Lantz.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag tycker inte man kan tala om jämlikhet i utbildningen så länge man för resonemanget att det saknas resurser att genomföra de utbildningsreformer vi har beslutat. Samma sak gäller över hela linjen. Det ekonomiska stödet till vuxenutbildningen räcker inte för att stimulera just de grupper den var avsedd för. Äldre gymnasieelever har heller inte råd att studera, och hur det står till för socialgrupp 3 när det gäller att bedriva högre studier känner vi till. Vi vet också att det är orsaken till den sociala snedrekryteringen. Då räcker det inte att bara tala om att vi skall ha en jämlik skola där alla kan erbjudas möjlighet att studera i stort sett vad de vill.

§ 8 Om förslag till riksdagen rörande kommunal väg- och gatuhållning

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO erhöll ordet för att besvara *Magnus Perssons* (s) den 14 november anmälda fråga, 1978/79:126, och anförde:

Herr talman! Magnus Persson har frågat mig om jag avser att lägga fram förslag om kommunal väg- och gatuhållning och när i så fall förslag härom kan väntas bli framlagda.

Förslag om kommunernas väg- och gatuhållning har lagts fram av 1969 års vägutredning i betänkandet *Kommunal och enskild väghållning* och av gatukostnadsutredningen i betänkandet *Kommunernas gatuhållning*. Förslagen innebär att en särskild lag om kommunvägar införs som bl. a. reglerar formerna för kommuns beslut om övertagande av enskild väghållning och inrättande av nya gator och vägar. Lagen innehåller också regler om genomförande och finansiering av den kommunala väg- och gatuhållningen. När det gäller finansieringen innebär förslaget att kommunerna skall kunna ta ut avgifter av fastighetsägarna enligt taxa som beslutas av kommunen.

Utredningsförslagen har remissbehandlats gemensamt under tiden november 1977 – mars 1978.

Remissinstanserna har i stort sett varit ense om behovet av en ny lagstiftning om kommunal väg- och gatuhållning. Förslaget i fråga om finansieringen har utsatts för en omfattande kritik. Den riktas främst mot att bestämmelserna om avgift är alltför vaga och allmänt hållna. Bl. a. framhålls att det blir mycket svårt att utforma en rättvis taxa, att stor risk föreligger för alltför höga avgifter och att utredning saknas beträffande bl. a. de kommunalekonomiska och fördelningspolitiska konsekvenserna av en avgiftsfinansiering. Åtskilliga remissinstanser har framhållit behovet av centralt utarbetade normaltaxor.

Många remissinstanser anser att kostnads- och avgiftsfrågorna bör bli föremål för ytterligare utredning eller mera ingående belysning innan förslagen läggs till grund för lagstiftning. Detta gäller bl. a. Svenska kommunförbundet; så gott som samtliga länsstyrelser som yttrat sig över betänkandena, Hyresgästernas riksförbund, Svenska kommunaltekniska föreningen, TCO och flera kommuner.

Mot bakgrund av den kritik som har framförts, främst i fråga om kostnader och avgifter, är det nödvändigt att grundligt se över förslagen. En sådan översyn pågår i nära samarbete med Kommunförbundet.

Innan detta arbete är slutfört är jag inte beredd att ange någon bestämd tidpunkt när förslag kan läggas fram.

MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Av svaret kan man dra följande slutsatser.

Remissinstanserna är kritiska till föreliggande förslag, och stor risk föreligger för alltför höga avgifter. Statsrådet säger vidare att utredning saknas beträffande bl. a. de kommunalekonomiska och fördelningspolitiska conse-

*Om förslag till
riksdagen rörande
kommunal väg-
och gatuhållning*

Tisdagen den
21 november 1978

*Om förslag till
riksdagen rörande
kommunal väg-
och gatuhållning*

kvenserna av en avgiftsförfinansiering.

Erfarenheter finns redan nu på andra områden, exempelvis i VA- och fjärrvärmesammanhang.

Vad innebär då utredningens förslag? Det följer i stort sett redan etablerade avgiftsförfinansieringsformer. Som exempel kan nämnas att anläggningskostnaden skall ingå i låneunderlaget.

Herr talman! Jag menar att om departementschefen har tagit fasta på remissutlåtandena och anser att kommunerna tar ut alltför höga avgifter, bör hela frågekomplexet utredas. Men att kommunerna generellt skulle ta ut alltför höga avgifter kan man självfallet tvista om. Jag tror knappast att det finns saklig grund för ett sådant påstående. Det skulle ju innebära att kommunerna inte följer gällande lagstiftning på området eller kommunallagen. En eventuell utredning eller översyn får väl ge svar på frågan.

Hur är förhållandena i dagsläget? Redan i dag debiteras fastighetsägarna avgifter för anläggande av gator och vägar. Kostnaderna är ofta inbakade i de s. k. exploateringskostnaderna. Alternativt tas de ut via en särskild debitering. Jag menar att föreliggande förslag inte är särskilt omvälvande och revolutionärt, speciellt inte i fråga om anläggningskostnaderna. Där är det närmast fråga om en nyansskillnad. På driftsidan däremot kan man finna nyheter, exempelvis att fastighetsägarna kan åläggas betala driftkostnader i storleksordningen 300–700 kr. per år och fastighet i 1977 års prisnivå.

Jag vill på intet sätt förringa kostnadsaspekterna och fördelningsproblematiken. Tvärtom tycker jag att kommunerna där har sitt ansvar för den enskilde kommunmedborgarens boendekostnader. Men vi får inte glömma att även planerade utbyggnadsprogram och tidsförskjutningar kostar kommuner och kommunmedborgare stora summor. En del kommuner har mer eller mindre byggnadsförbud inom vissa områden och väntar på att det här förslaget skall realiseras i en eller annan form. Saneringar i citykärnan kan nämnas i detta sammanhang.

Jag skulle vilja återkomma till detta att en utredning saknas beträffande de alltför höga avgifterna. Gäller frågeställningen hela avgiftsförfinansieringen inkl. VA och fjärrvärme? I så fall bör enligt min mening hela frågekomplexet utredas. Här skulle jag vilja ha ett förtydligande. Boendeutredningen ville ha en utredning av fördelningsaspekterna på alla taxor och avgifter. Kan man tänka sig en dellösning när det gäller gator och vägar i avvaktan på en mera genomgripande och samlande lösning?

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Jag har noterat att detta är en mycket angelägen fråga för kommunerna när det gäller bebyggelseplaneringen och då framför allt i de äldre saneringsmogna områdena. Därför menar jag att det vore fel att nu tillsätta en helt ny utredning som tar upp kommunernas taxepolitik över huvud taget. Vad det är fråga om är att vi i samarbete med Kommunförbundet gör en översyn beträffande kostnadsaspekterna och framför allt ett försök att ta fram förslag till en normaltaxa. Det är i avvaktan på det arbetet

som jag inte är beredd att ange någon exakt tidpunkt när vi kan lägga fram förslaget.

MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Arbetsgruppen inom Kommunförbundet har framför allt till uppgift att utreda den kommunalrättsliga sidan, dvs. hur taxan skall konstrueras. Statsmakternas beslut i själva principfrågan måste fattas av regering och riksdag.

Detta är en väldigt viktig fråga för många kommuner. Det gäller inte bara finansieringen av gatu- och vägbyggnadsprogrammen för de närmaste åren, utan det gäller att på ett riktigt sätt kunna genomföra redan uppgjorda långsiktiga planer. Reglerna är föråldrade, och många kommuner tycker att den förskjutning som nu uppstått är högst beklaglig. Många kommuner förväntar sig en preciserad tidtabell.

Jag skulle slutligen vilja fråga statsrådet vilken tidpunkt vi kan räkna med. Är det 1979, 1980 eller 1981? Statsrådet bör snabbt bestämma sig och ange en mera preciserad tidsplan. Jag vet att många vill ha en lösning inom en preciserad tidrymd.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Tidsaspekten är inte den som Magnus Persson utgår från, utan vi beräknar kortare tid. Min inriktning på jobbet är att regeringen skall försöka att under det här riksdagsåret besluta om en lagrådsremiss. Det är alltså inriktningen på arbetet, men jag vill inte lova någon bestämd tidpunkt när vi kan genomföra det hela. Det är bättre att vi jobbar på hårt nu för att försöka få fram ett förslag i stället för att lova att det skall läggas fram för riksdagen vid en viss tidpunkt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Meddelande om interpellationssvar

1978/79:61 om den kommunala barnomsorgen

1978/79:64 om den kommunala barnomsorgen

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag har för avsikt att besvara interpellationerna nr 61 av Grethe Lundblad och 64 av Inga Lantz i ett sammanhang. Då det visat sig svårt att inom den föreskrivna tiden finna en tidpunkt som passar alla berörda har jag kommit överens med interpellanterna om att lämna svaret den 8 december.

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

*Meddelande om
interpellationssvar*

Tisdagen den
21 november 1978

*Om utbyggnaden
av den kommunala
barnomsorgen*

§ 10 Om utbyggnaden av den kommunala barnomsorgen

Socialministern GABRIEL ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Bonnie Bernströms* (fp) den 9 november anmälda fråga, 1978/79:117, och anförde:

Herr talman! Bonnie Bernström har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att öka antalet platser i den kommunala barnomsorgen för barn i åldern mellan ett halvt år och tre år.

Jag vill inledningsvis slå fast att det är viktigt att den kommunala barnomsorgen byggs ut för alla åldrar så att den motsvarar behovet. Men jag är samtidigt glad för att Bonnie Bernström i sin fråga speciellt betonat vikten av att barnomsorgen byggs ut för de minsta barnen. Även om den planerade utbyggnaden av småbarnsgrupper procentuellt sett är jämförbar med utbyggnaden av syskongrupper så är ökningen i absoluta tal ändå begränsad. Vi har i dag ett förhållandevis mindre antal platser i den kommunala barnomsorgen för de små barnen än för de något äldre. Jag skall inte i det här sammanhanget ge mig in på någon diskussion om varför det är så. Låt mig i stället konstatera att det är möjligt att vi för att möta problemet delvis måste finna nya former för en stimulerande och utvecklande omsorg om de små barnen. På flera håll har man inlett en verksamhet med grupper som omfattar barn i åldern sex-sju månader till tio-tolv år. Detta kan vara ett sätt att förnya barnomsorgen som bl. a. kan komma de minsta barnen till godo.

Familjestödsutredningen konstaterar också i sin nyligen publicerade diskussionspromemoria *Daghem* – för små barn att även spädbarn känner glädje och tillfredsställelse över kontakt med andra barn och att inga undersökningar tyder på att små barn tar skada av att vistas på daghem. Jag hoppas att promemorian – som nu är ute på en bred remiss – skall medverka till en förändrad syn på de små barnens omsorgsbehov. Fördjupade kunskaper på området är enligt min mening den bästa grunden för en ökad utbyggnad av barnomsorgen för de minsta barnen.

Som jag tidigare nämnt här i kammaren i anslutning till en fråga av Mats Hellström har jag inbjudit Svenska kommunförbundet till överläggningar om utbyggnaden av barnomsorgen. I det sammanhanget kommer även att beröras den fråga som Bonnie Bernström har tagit upp.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Oavsett vilken form av barnomsorg som man rekommenderar under de första tre åren är i dag alla experter och andra överens om att det är dessa år som är de viktigaste i ett barns liv. Trots detta är utbudet av kommunal barnomsorg som sämst under de första levnadsåren. Enligt socialstyrelsens sammanställning för åren 1978–1982 utgör antalet platser i den kommunala barnomsorgen 1978 för barn under tre år 26 700, medan det i syskongruppen finns 91 700. Det ser inte heller ut att bli så mycket bättre. Endast 14 000 nya platser byggs fram till 1982 för små barn, medan det för de litet äldre byggs 47 000 platser. Det är en alldeles för haltande utbyggnadstakt.

I familjestödsutredningens betänkande 1975:62 redovisas dels tillsyns-

form, dels vistelsetider för barn under tre år. Ungefär hälften av dessa barn får lita till en omsorgsform som kallas övrigt – dvs. barnflickor, släktingar och grannar. Privat familjedaghem har inte räknats som övrig tillsynsform. Därtill kommer att de minsta barnen har de längsta vistelsetiderna. I familjer med två föräldrar har 20 % av barnen under tre år en vistelsetid på mer än tio timmar, medan motsvarande andel för barn i tre–fyra-årsåldern är 17 %, och för barn i fem–sex-årsåldern är andelen 14 %.

För de minsta barnen är kontinuiteten oerhört viktig. Men det är ingen ovanlighet att ett litet barn har fyra fem vårdare per år plus byten av miljöer. Ytterst sällan är det utbildade vårdare.

Så här berättar en del föräldrar om sina erfarenheter:

Vi sade upp en barnflicka när vi förstod att hon hängde på Centralen med vår åtta månaders dotter.

Vi hade en fjortonårig flicka i ett halvår som tog hand om vår sju månaders son plus två tvååringar.

Gustav hade fyra personer i veckan som tog hand om honom en sommar.

Detta är oacceptabelt.

Föräldraförsäkringen har byggts ut, och rätten till tjänstledighet och förkortad arbetstid träder i kraft den 1 januari 1979. Det är viktiga reformer för barnen. Men det får inte bli ett argument för kommunerna att försumma barnomsorgen för de minsta barnen.

Jag tycker att det svar socialministern har lämnat är mycket bra. Socialministern visar att han är fullt införstådd med de problem som finns på det här området. Men jag skulle vilja fråga socialministern om han inte är beredd att ställa krav på Kommunförbundet att utbyggnaden av daghemsplatser för små barn skall prioriteras.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Det är bra att Bonnie Bernström och jag är överens. Jag har alltså ingen anledning att gå i debatt.

Som jag har nämnt i svaret har jag för avsikt att ta upp den här frågan i samband med överläggningarna med Kommunförbundet. Det kanske inte är nödvändigt att jag här och nu går in på exakt vad som då kommer att sägas. Men vårt huvudkrav kommer naturligtvis att vara att den överenskommelse som har träffats mellan staten och Kommunförbundet hålls. Det måste vara den överordnade målsättningen.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

Om utbyggnaden av den kommunala barnomsorgen

Tisdagen den
21 november 1978

*Om tidpunkten
för aviserad trafik-
politisk proposition,
m. m.*

**§ 11 Om tidpunkten för aviserad trafikpolitisk proposition,
m. m.**

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Elvy Nilssons* (s) den 9 november anmälda fråga, 1978/79:118, och anförde:

Herr talman! Elvy Nilsson har frågat när den aviserade trafikpolitiska propositionen kommer och om jag har för avsikt att, i avvaktan på denna proposition, ingripa och om möjligt förhindra att överföring av gods från järnväg till landsväg sker på sätt som nu planeras av Billerud-Uddeholm AB i Värmland.

Beträffande tidpunkten för den aviserade trafikpolitiska propositionen har jag tidigare här i riksdagen förklarat att denna är bestämd till våren 1979. Riksdagen skall kunna ta ställning till propositionen före sommaren. I den trafikpolitiska propositionen kommer att föreslås åtgärder bl. a. när det gäller kostnadsansvarets utformning som leder till att järnvägens konkurrenskraft stärks.

Frågan om ett enskilt transportuppdrag skall utföras med det ena eller andra transportmedlet avgörs helt och hållet av parterna på transportmarknaden utan myndighetsinblandning så länge gällande bestämmelser efterlevs.

Nedläggning av järnvägstrafik och upprivning av järnvägsspår får inte utföras utan regeringens tillstånd. Nordmark-Klarälvens Järnvägar, som svarar för här berörda järnvägstrafik, har inte begärt sådant tillstånd.

ELVY NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Det är trots allt glädjande att den efterlängtrade propositionen om en ny trafikpolitik tydligen kommer i början av nästa år.

Det är dock beklagligt att kommunikationsministern säger sig inte ha några möjligheter att ingripa för att förhindra att den överföring av gods från järnväg till landsväg som planeras vid privatägda NKLJ i Värmland av Billerud-Uddeholm AB kommer till stånd. Eftersom ett sådant förfarande går stick i stäv mot de uttalanden som så många gånger har gjorts i riksdagen och – som vi också hörde – även mot innehållet i den väntade propositionen, är detta mycket beklagligt för att inte säga tragiskt. För den aktuella bandelen kommer detta att betyda dödsstöten, då återstående transporter inte ekonomiskt kan bära upp en fortsatt drift.

I den trafikpolitiska debatten i riksdagen den 18 maj i år sade företrädaren på den här posten, Bo Turesson, bl. a.: "När det gäller godstrafiken är det självfallet angeläget att vi försöker få så mycket som möjligt av det tunga, långväga godset på järnväg." Bo Turesson menade vidare att detta kan ske genom att man varje år försöker locka över så mycket som möjligt av transportökningen, dvs. den ökning av gods som förekommer varje år, till rälsbunden trafik.

Det som nu planeras vid NKLJ i Värmland är dock ingen transportökning

utan fastmer att en godsmängd i storleksordningen 40 lastbilstransporter – inte 20, som jag angav i frågan – tur och retur per dygn kommer att föras över från järnväg till landsväg. Det kommer att medföra att ett 40-tal man – inte 25, som jag sade – blir friställda, att 230 specialvagnar kommer att stå oanvända och sist men inte minst att på sikt järnvägsspåret på den aktuella sträckan förmodligen kommer att rivs upp.

Den före kommunikationsministern uttalade sig bl. a. för att i avvaktan på den nya trafikpolitiska propositionen inga bandelar inom SJ skulle få läggas ned.

Jag skulle vilja fråga Anitha Bondestam om hon och den nya regeringen har samma inställning. Om detta är fallet skulle jag också vilja fråga om inte samma sak då borde gälla även för enskilda järnvägar.

Nu säger statsrådet i och för sig att nedläggning av järnvägstrafik och upprivning av spår inte får ske utan regeringens tillstånd, men om det sker en överflyttning av gods så att banan inte blir bärkraftig kommer ju en total nedläggning att vara nästa steg. Och då är det för sent att rädda banan.

På riksdagens bord ligger just nu en proposition angående ett statligt övertagande av Nora Bergslags Järnväg, motiverat bl. a. av näringslivs- och regionalpolitiska skäl. En ytterligare fråga är mot denna bakgrund om kommunikationsministern kan tänka sig ett motsvarande övertagande av NKLJ. En eventuell köpesumma skulle här kunna förmodas bli endast symbolisk, då staten har en fordran på Uddeholmsbolaget på 600 milj. kr. för tidigare beviljat stöd.

Jag upprepar mina följdfrågeställningar:

Avser kommunikationsministern i likhet med sin företrädare att inga nedläggningar av bandelar vid SJ får ske i avvaktan på den kommande trafikpolitiska propositionen?

Gäller i så fall detsamma för privata järnvägar?

Avser statsrådet att ta kontakt med Billerud-Uddeholm och diskutera denna aktuella fråga?

Kan statsrådet tänka sig att staten tar över NKLJ och därmed tillhörande anläggningar?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Frågan om nedläggning av stationer som SJ disponerar över omfattas inte av den här aktuella frågan, och jag tänker därför inte besvara den i detta sammanhang.

Den aktuella järnvägen, Nordmark–Klarälvens Järnvägar, är ett till Billerud-Uddeholm AB knutet järnvägsföretag. Den praktiskt taget enda kunden på järnvägen är företaget självt. Det kan väl inte vara Elvy Nilssons mening att regeringen skall ingripa för att förmå bolaget att transportera sitt gods på järnväg i stället för på landsväg?

Frågan om järnvägs- och landsvägstrafikens kostnadsansvar kommer att behandlas i den trafikpolitiska propositionen. Däremot kommer propositionen inte att innehålla förslag om detaljstyrning från samhällets sida av enskilda transportuppdrag. Transportkonsumenternas fria val av transport-

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

*Om tidpunkten
för aviserad trafik-
politisk proposition,
m. m.*

Tisdagen den
21 november 1978

*Om tidpunkten
för aviserad trafik-
politisk proposition,
m. m.*

medel inom av samhället fastlagda ramar är och bör också förbli en viktig princip för trafikpolitiken.

ELVY NILSSON (s):

Herr talman! Beslutet från Billerud-Uddeholm har gjort oss verkligen oroade i Värmland. Det är ju ett stort steg att föra över så stora transportmängder som det är fråga om här. Det gäller inte bara transporter av virke, utan det är också olja, koks och inte minst gasol som kommer att föras över från den här bandelen till landsväg.

Vi är också övertygade om att den aktuella bandelen skulle kunna bli samhällsekonomiskt lönande. Jag kan berätta att bl. a. Forshaga kommun skulle anlita banan vid en eventuell utbyggnad av industrierna där. Det finns stora planer för banan om den får finnas kvar. Det är därför mycket tragiskt om den läggs ner på det här sättet.

Vi anser att en nedläggning av järnvägen i dag inte får ske med tanke på den situation som vi har på våra vägar med den stora mängden trafikolyckor. Det är därför som vi tycker att det är så tragiskt att kommunikationsministern, när den nya trafikpolitiska propositionen är så nära förestående, tydligen inte har några möjligheter att ingripa i ett sådant här fall och stoppa nedläggningen. Jag vill än en gång vädja till statsrådet att ta kontakt med Billerud-Uddeholm AB och förmå bolaget att nu inte göra den här överföringen utan att avvakta den nya trafikpolitiska propositionen. Om den kommer och om den medför ett annat kostnadsansvar, kan det hända att det återigen blir lönsamt för bolaget att anlita järnvägen.

Kommunikationsministern ANIṬHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag vill än en gång framhålla att järnvägsbolaget och bolaget som har gjort trafikomläggningen är praktiskt taget samma bolag. Det är alltså ett internt koncernbeslut som detta gäller.

Beträffande nedläggningen av järnvägstrafiken vill jag betona vad jag sade i mitt svar, nämligen att en nedläggning av järnvägstrafiken på banan som rör kunder utanför den interna kretsen inte får ske utan regeringens tillstånd.

ELVY NILSSON (s):

Herr talman! Nej, jag hörde det. Men när ärendet kommer på regeringens bord är det för sent – det är nu som ingripandet måste göras. Om regeringen inte kan ingripa lagstiftningsvägen, anser jag att man kan ta kontakt med berört bolag och försöka få det att inse sitt samhällsekonomiska ansvar i den här frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 11 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 13 Anmälades och bordlades

Proposition

1978/79:36 om allmän differentierad hastighetsbegränsning m. m.

Nr 37

Tisdagen den

21 november 1978

§ 14 Anmälades och bordlades

Justitieutskottets betänkande

1978/79:12 med anledning av propositionen 1978/79:3 om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Anmälan av interpellationer

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1978/79:10 med anledning av motion om medverkan av Statspensionärernas

Riksförbund vid förhandlingar om statsanställdas pensionsfrågor

1978/79:12 med anledning av motioner om jämställdhetsfrågor

§ 15 Anmälan av interpellationer

Anmälades och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 21 november

1978/79:91 av *Hugo Bergdahl* (fp) till justitieministern om arbetsförhållandena för polisen:

Allt fler av Svenska polisförbundets enskilda medlemmar liksom deras fackliga organisationer påtalar en försämring av arbetsförhållandena för framför allt polispersonal i yttre tjänst. Försämringen består i en ökad frekvens av förolämpningar, våldsamt motstånd, fritagningar samt hot om våld mot både polismännen och deras familjer. Såsom särskilt allvarligt framhålls att polismännens familjer alltmer drags in i hoten och att polisen under sin fritid utsätts för hot och trakasserier.

Det ligger nära till hands att tro att åtskilliga berättigade polisingripanden uteblir på grund av att polisen kommit i underläge. Ett ingripande skulle innebära våldsamt motstånd, hot om våld, fritagning m. m. En ökande frekvens av hotsituationer påverkar självklart arbetstrivselen och kan även medföra psykiska olägenheter.

Med hänvisning till det här anförda anholder jag att få rikta följande fråga till justitieministern:

Vilka åtgärder avser justitieministern att vidta med anledning av här påtalade arbetsförhållanden för polisen?

1978/79:92 av *Åke Gustavsson* (s) till utrikesministern om regeringsinitiativ mot förhållandena i Chile:

Militärjuntan i Chile fortsätter sin terror mot det chilenska folket. Nya dekret, inte minst riktade mot de fackliga organisationerna, skapas som leder

Tisdagen den
21 november 1978

*Anmälan av inter-
pellationer*

till ett än hårdare grepp över befolkningen. Dryga fem år av terror och fascism i Chile ger en skrämmande bild. Hundratusentals människor har arresterats, tiotusentals mördats. Och mer än 2 000 personer har efter fängslandet "försvunnit". Man drar sig inte ens för att bedriva denna terror även utanför Chile. Det brutala mordet på president Allendes utrikesminister Orlando Letelier är bara ett exempel på detta. Amnesti för politiska fångar betyder ofta exil. Chilenare vägras rätten att leva i sitt eget land.

I ett dokument, utarbetat av de fackliga organisationerna i Chile, görs en detaljerad analys av det aktuella politiska, ekonomiska och sociala läget i Chile. Dokumentet innehåller också förslag till åtgärder för ett demokratiskt och fritt Chile. Detta dokument tillsändes juntaledaren Pinochet den 6 september i år. Svaret blev nya dekret, riktade mot de fackliga organisationerna. Dekreten olagligförklarade flera av de organisationer, som under-tecknat dokumentet. Juntan förbjöd också advokater att försvara dessa organisationers rättigheter. Därmed demonstrerades för världen än en gång det totala förakt som regimen i Chile visar sitt folk.

Såväl LO som TCO har i brev till Pinochet och Chiles ambassad i Stockholm protesterat mot regimen reaktion på dokumentet.

FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna har tillsatt en särskild arbetsgrupp i syfte att kartlägga hur de mänskliga rättigheterna respekteras i Chile. De chilenska demokraterna ser gruppens arbete som viktigt. Samtidigt övervägs att denna gruppens arbete skall läggas ned. Man avser att snart behandla frågan i FN. I internationella sammanhang har också uttalanden gjorts för att genom FN få till stånd en fond för stöd till Chilejuntans offer.

Militärjuntan i Chile skulle inte kunna överleva utan ett stöd från vissa regeringar, internationella låneinstitut och privata banker. Mot denna bakgrund är Sveriges medlemskap i Interamerikanska banken (IDB) en allvarlig utmaning mot varje svensk demokrat. En stor del av de 3 000 miljoner dollar som juntan lånat upp internationellt har gått till vapen och därmed till ytterligare förtryck av befolkningen.

Mot denna bakgrund ber jag att till utrikesministern få ställa följande frågor:

1. Vilket stöd tänker regeringen ge de chilenska fackliga organisationerna både allmänt och i deras kamp för att återupprätta de fackliga fri- och rättigheterna?
2. Vilket ställningstagande kommer regeringen att göra inför FN-debatten om den särskilda arbetsgruppens fortsatta arbete?
3. Vad avser regeringen att göra för att få besked om vad som hänt de mer än 2 000 "försvunna" fångarna?
4. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att ytterligare internationellt isolera juntan i Chile?

1978/79:93 av Olle Östrand(s) till industriministern om en strukturutredning av plywoodindustrin:

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

Anmälan av interpellationer

Svensk plywoodindustri sysselsätter f. n. ca 800 människor. En modern anläggning är belägen i Otterbäcken i Skaraborgs län med ca 250 anställda. Övriga sex arbetsplatser är lokaliserade längs Norrlandskusten, varav fyra i Hälsingland.

I den senaste offentliga utredningen som behandlar plywoodindustrin (Sågverksindustrin och Skivindustrin SIND 1977:7) konstateras att lönsamheten har varit dålig under senare år. En svag prisutveckling för färdigvaran samt ökade kostnader för råvaran och arbetskraften anges vara de främsta orsakerna.

Enligt utredningen består plywoodindustrins strukturproblem i att flertalet av de norrländska fabrikerna är alltför små för att vara rationella. Eventuellt kan en utbyggnad av kapaciteten med tyngdpunkten på högkvalitativ plywood för snickeriändamål i denna region vara en lösning.

De sju fabrikerna täcker inte nu Sveriges konsumtion av plywood. Kapaciteten är 120 000 m³, men produktionen har legat på 97 000 m³ under några år. Medan exporten 1977 uppgick till 25 000 m³ så var importen 82 000 m³.

Plywoodindustrin kan ses som ett bra – eller dåligt – exempel på vart brist på planering kan leda. Företagen har inte hängt med i utvecklingen. Investeringar har mest använts för att ersätta försliten utrustning.

Under året har arbetsgrupper bildats i vissa företag för att se över den framtida verksamheten för plywoodfabrikerna inom resp. företag.

Det måste vara fel att enskilda företag helt okontrollerat gör utredningar som kan innebära kraftiga nedskärningar av verksamheten. I stället måste samhället ta initiativ till en strukturutredning av svensk plywoodindustri. Om inte detta sker, kan det innebära en utveckling, där samhällsintressena helt får stå tillbaka för snäva företagsekonomiska intressen, som kan få svåra följder för de människor och orter som är beroende av plywoodindustrin.

Detta har också uppmärksammats av Svenska industritjänstemannaförbundet, Svenska träindustriarbetareförbundet och Sveriges arbetsledareförbund i en skrivelse till industriministern, med krav på följande åtgärder:

att regeringen utarbetar en strukturstudie och plan för plywoodindustrin samt ett åtgärdsprogram för hur strukturplanen praktiskt skall genomföras.

att utredningsarbetet skall ske i nära samarbete med representanter för industrin, samhället och de fackliga organisationerna,

att regeringen stoppar enskilda industriers planer på nedläggningar tills åtgärdsprogrammet är framtaget.

Mot denna bakgrund ber jag att till industriministern få ställa följande fråga:

Är industriministern beredd att ta initiativ till en strukturutredning av plywoodindustrin i enlighet med de krav som framförts av de fackliga organisationerna?

Tisdagen den
21 november 1978

Meddelades att följande frågor framställts

*Meddelande om
frågor*

den 21 november

1978/79:153 av *Gunnar Olsson* (s) till statsministern om planerna på ett råvaruavtal med Norge, m. m.:

Enligt uppgifter som ej kunnat bekräftas berör de förhandlingar, som förs på regeringsnivå mellan Sverige och Norge angående det s. k. Volvoavtalet och ett vidgat svensk-norskt industri- och energisamarbete, även leveranser av skogsråvaror från Sverige till Norge. Det har nämnts kvantiteter i storleksordningen 1,9–2 miljoner kubikmeter per år.

Det har i Värmland uppstått en betydande oro inför dessa uppgifter, därför att dels är råvaran i vårt län redan hårt beskattad, dels har Värmland stora problem med att förse sågverken och massaindustrin med råvara. Skulle råvaran minska ytterligare till följd av ökad virkesexport till Norge, finns det uppenbar risk för att arbetstillfällen går förlorade, framför allt inom sågverksnäringen.

I anledning av det anförda vill jag till statsministern ställa följande frågor:

1. Vill statsministern antingen bekräfta eller dementera de rykten som cirkulerar beträffande ett eventuellt råvaruavtal med Norge och om ett sådant avtal i så fall är bindande?

2. Om avtalet bekräftas, vilka åtgärder avser då statsministern att vidta för att sysselsättningen i Värmland inte skall äventyras till följd av en ökad export av skogsråvara?

1978/79:154 av *Rune Torwald* (c) till budget- och ekonomiministern om taxeringsorganisationen i första instans:

I min motion 1977/78:1959 anförde jag att målsättningen borde vara att åstadkomma en så decentraliserad taxeringsorganisation som möjligt bl. a. genom att flertalet särskilda taxeringsdistrikt anknyts till aktuella fögderier.

Skatteutskottet anför med anledning av min motion i SKU 1977/78:55 följande:

”När det gäller indelningen i taxeringsdistrikt innebär förslaget i propositionen att en eller flera särskilda taxeringsnämnder i allmänhet kommer att inrättas inom de olika fögderierna. Utskottet instämmer i uttalandena i propositionen, som också överensstämmer med motionärernas krav på att i regel minst ett särskilt taxeringsdistrikt bör finnas i varje fögderi. Av det anförda framgår att motionen i huvudsak är tillgodosedd.”

Vid kontroll av föreslagen organisation i Älvsborgs län – och liknande förhållanden lär vara för handen i övriga län – har jag funnit att inga särskilda distrikt inrättats i försöksområdena Ale–Vättle och Trollhättans fögderier.

*Meddelande om
frågor*

Målsättningen har uppenbarligen inte varit att decentralisera granskningen, utan att sysselsätta de fyra nya tjänstemän, som skattechefen fått till sitt förfogande. Detta har lett till att många småföretagare med omsättningar mellan 100 000 kr. och 250 000 kr. överförts från fögderierna till regional granskning. Då en dylik åtgärd uppenbarligen strider mot riksdagens intentioner ber jag att få ställa följande fråga till statsrådet:

Vilka åtgärder kommer att vidtas för att tillse att målsättningen om en decentraliserad granskning upprätthålls vid kommande etapper för att genomföra den nya taxeringsorganisationen i första instans?

1978/79:155 av *Gunnar Olsson* (s) till jordbruksministern om åtgärder mot granbarkborreskador:

Är jordbruksministern nu beredd ge skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län besked om de 14,5 milj. kr. som behövs för att genomföra bekämpningskampanjen mot granbarkborren i Värmland?

1978/79:156 av tredje vice talmannen *Karl Erik Eriksson* (fp) till statsministern om planerna på ett råvaruavtal med Norge, m. m.:

I pressen redovisas i dag att det s. k. Volvoavtalet – som nu förts upp i form av regeringsförhandlingar mellan svenska och norska regeringscheferna – också skulle omfatta leveranser från Sverige till Norge av skogsråvara.

Detta har självklart utlöst stor oro i främst grannlänerna till Norge. I Värmland är t. ex. 2 000 personer sysselsatta vid de värmländska sågverken. Då redan bekymmer råder för hotande råvarubrist vid både sågverk och massaindusti är det naturligt att ryktet om virkesexport skapat mycket stor oro i Värmland.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få ställa följande fråga till statsministern:

Finns ett avtal, omfattande leverans av skogsråvara från Sverige till Norge, upprättat?

Om så är fallet, vilka garantier kommer då att lämnas för att de svenska sågverken och den svenska massaindustrin inte behöver friställa anställda på grund av råvarubrist?

1978/79:157 av *Tore Nilsson* (m) till kommunikationsministern om ifrågasatt minskning av SJ-personal i Vännäs:

SJ:s distriktsledning i Luleå har meddelat att viss förflyttning av personal från Vännäs till Umeå är aktuell. Enligt vissa uppgifter rör det sig om sju till tio anställda.

Åtgärden förefaller såväl ur regionalpolitisk som ur samhällsekonomisk synpunkt mindre lämplig och strider mot av statsmakterna tidigare uttalad målsättning rörande regional balans och bevarande av arbetstillfällen avseende främst mindre kommuner.

Vilken principiell uppfattning har statsrådet till ifrågavarande personal-

Nr 37

Tisdagen den
21 november 1978

*Meddelande om
frågor*

minskning i Vännäs mot bakgrund av sysselsättningssituationen i regionen?

1978/79:158 av *Birger Nilsson* (s) till kommunikationsministern om postverkets service:

En intern utredning inom postverket föreslår att nattsorteringen av brev och andra försändelser på tåg successivt läggs ner under en femårsperiod. I stället skall sorteringen ske vid framkomsten.

För närvarande sorteras ca 400 000 sådana försändelser varje natt i särskilda postkupéer längs stambanorna, vilket innebär att utbärningen klaras följande dag till praktiskt taget alla hushåll i landet.

Genomförs förslaget innebär detta en kraftig försämring av postservicen med i vissa fall minst ett dygns försening av postutdelningen. Förslaget har mötts av en kraftig reaktion från allmänheten, de anställda och deras fackliga organisationer.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidtaga för att förhindra den försämring av postverkets service som ett genomförande av nämnda förslag skulle innebära?

§ 17 Kammarén åtskildes kl. 15.58.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert